

Aanpassing Medicatie tijdens ramadan

- Indien patiënt een combinatietherapie heeft, kies per medicament de bijbehorende aanbeveling
- Voorkom hogere dosis medicatie per 24 uur tijdens start en einde ramadan

Tabel 1. Aanpassingsschema orale glucoseverlagende medicatie tijdens ramadan

Soort tabletten	Voor de ramadan	Tijdens de ramadan	Opmerking
Gliclazide	Ochtend Middag Avond	Ochtend: halve dosis Middag: geen Avond: gebruikelijke dosis	Bij hypo's dosis aanpassen NB geen slow-release preparaat!
Tolbutamide	Ochtend Middag Avond	Ochtend: halve dosis Middag: geen Avond: gebruikelijke dosis	Bij hypo's dosis aanpassen
Glimepiride	Ochtend	Avondmaaltijd	Bij hypo's dosis aanpassen
Metformine	Ochtend (bv 500/850 mg) Middag (idem) Avond (idem)	Ochtend: 500 mg Middag: geen Avond: 500, 850 of 1000 mg	Bij 2x1000 mg evt. ochtend 500 mg en avond 1000 mg
Acarbose	Maaltijdgebonden	Maaltijdgebonden	
Pioglitazon	Ochtend	Avondmaaltijd	
Repaglinide	Maaltijdgebonden	Maaltijdgebonden	
Sitagliptine	Ochtend	Avond (bij verbreken van het vasten)	
Vildagliptine	Bij ontbijt en bij avondmaaltijd	Bij ontbijt (vóór zonsopgang) en bij het verbreken van het vasten (bij zonsondergang)	
Saxagliptine	Ochtend	Avond (bij verbreken van het vasten)	
Linagliptine	Ochtend	Avond (bij verbreken van het vasten)	
Canaglifozine	Ochtend	Geen studie/ervaring	Risico op extra dehydratie bij hyperglycaemi
Dapaglifozine	Ochtend	Geen studie/ervaring	Risico op extra dehydratie bij hyperglycaemi

Tabel 2: Aanpassingsschema voor therapie met insuline tijdens de ramadan.

Soort insuline	Voor de ramadan	Tijdens de ramadan	Opmerking
(Middel) Langwerkend*	Bij het ontbijt, de avondmaaltijd of voor het slapen gaan	Bij de avondmaaltijd of voor het slapen gaan	Alert zijn op hypo's
Mixinsuline**	Ochtend: Mixinsuline Avond: Mixinsuline	Ochtend: vervangen door (ultra-) kortwerkende insuline 30% van mixdosis (bij dezelfde koolhydraten-intake) Avond: Mixinsuline	Alert zijn op hypo's Op geleide van de bloedsuikers evt. de mixverhouding aanpassen of dosis kortwerkende insuline verhogen/verlagen
(Ultra-) Kortwerkend***	Ontbijt: (ultra)kortwerkende Lunch: (ultra)kortwerkende Avondmaaltijd: (ultra)kortwerkende	Ontbijt: (ultra)kortwerkende Lunch: geen Avondmaaltijd: (ultra)kortwerkende	Alert zijn op hypo's Op geleide van de bloedsuikers de insulinedosering aanpassen
Pompthherapie	Basale stand, maaltijdbolus (O en A)	Basale stand, maaltijdbolus (O en A)	
GLP-1			
Exenatide	2x per dag bij ontbijt en bij avondmaaltijd	2x per dag bij ontbijt en bij avondmaaltijd	
Liraglutide	1x per dag tijdstip naar eigen keuze	1x per dag bij avondmaaltijd	
Exenatide - vertraagde afgifte	1x per week	1x per week	
Lixisenatide	1x per dag	1x per dag	

* = Middellang / Langwerkende: insuline NPH, insuline detemir, insuline glargine

** = Mixinsuline: 30/70, 15/85, 25/75, 50/50, 70/30

*** = Kortwerkend: Humuline regular, Insuman Rapid
(Ultra)kortwerkend: insuline aspart, insuline lispro, insuline glusine